

© BirdLife Norge

E-post: post@birdlife.no

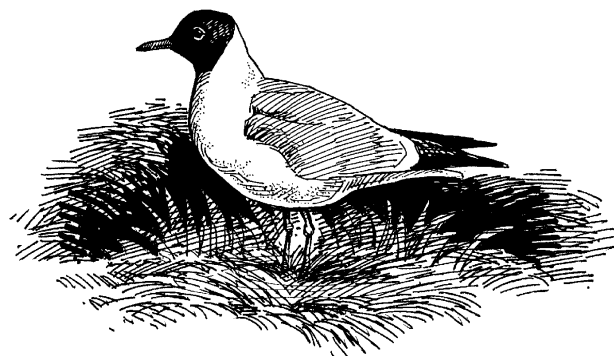
Rapport til: Miljødirektoratet

Publikasjonstype: Digitalt dokument (pdf)

Nøkkelord: populasjon, våtmark, ringmerking

Anbefalt referanse: Helberg, M &

Molværsmyr, Sindre. 2022. Kartlegging av hettemåke i Norge i 2022. BirdLife Norge - notat 2022-37. 5s.

Tegning: © Trond Haugskott

Sammendrag

I 2022 gjennomførte BirdLife Norge (tidligere Norsk Ornitologisk Forening) en landsdekkende kartlegging av hekkende hettemåker, Vi fikk støtte fra vilttiltaksmidler fra Statsforvalterne i Oslo og Viken, Innlandet, Agder, Trøndelag, Nordland samt Troms og Finnmark, og også fra Miljødirektoratet. Naturvernforbundet og NINA fikk også støtte fra Statsforvalteren i Rogaland til kameraovervåking og kartlegging der. Sammen gjorde dette en nasjonal oversikt mulig. Da hettemåka var årets fugl i 2011 ble bestanden i Norge estimert til 6749-7996 par, og vi finner 6846 par nå i 2022. Flere og flere kolonier har siden 2018 blitt telt med drone, som gir et betydelig høyere og mer nøyaktig tall på koloniene. Det er derfor veldig sannsynlig at vi har en fortsatt reduksjon i bestanden siden 2011. Til sammen ble det produsert 2544 hettemåkeunger i kolonier med til sammen 5791 par hvor vi hadde kjent hekkesuksess. Dette gir oss et landsdekkende gjennomsnitt på 0,44 unger / par. Ringmerkingsdata viser en normal utbredelse i vinterområdene i 2022.

Innhold

SAMMENDRAG	1
INTRODUKSJON.....	2
RESULTATER KOLONITELLINGER.....	2
UNGEPRODUKSJON.....	3
RINGMERKING	3
DISKUSJON	5
REFERANSER	6

INTRODUKSJON

Hettemåka i Norge ble vurdert til Kritisk Truet (CR i rødlisten som kom i 2021 (Stokke mfl 2021). Da ble antallet reproduserende individer vurdert til mellom 10 000 og 14 000 individer. Det er ikke gjennomført en landsdekkende telling siden 2011(?), men det ble laget et notat til rødlistekomiteen i 2021 (Molværsmyr 2021).

Hettemåkene er kolonihekkende fugler, og koloniene har ofte ikke bare hettemåker, men også hekkende terner, ulike arter vadere, og gjerne flere arter andefugler. Dette er trolig fordi hettemåkene har et intensivt reirforsvar, spesielt mot fjærkledde predatorer. Derfor er det spesielt viktig for det biologiske mangfoldet at vi klarer å ta vare på hettemåkekoloniene våre.

I resten av Europa går det stort sett tilbake med hettemåkebestandene, er årsaken til tilbakegangen er dårlig kjent. Som hos mange langtlivende arter er det stor mellomårsvariasjon i ungeproduksjon, og vi har lite data på ungeproduksjon mellom år for hettemåkene i Norge. Trolig bør hettemåkene produsere over 1 unge årlig for hvert hekkepar, men vi ser i enkelte år så er produksjonen langt høyere i enkelte kolonier. De større trendene er lite kjent.

RESULTATER KOLONITELLINGER

Hettemåkekoloniene ble fulgt med grundig i Oslofjorden samt i Lyseren i Enebakk i 2022, da vi hadde en Masterstudent, Sine Hagestad Dagsdatter, som fulgte koloniene forholdsvis tett gjennom hekkesyklusen. Alle koloniene ble talt med drone en gang hver uke, og i tre kolonier hadde vi også overvåkingskamera hele hekkesesongen for å studere hvordan antall individer varierer gjennom sesongen, samt for å avdekke hvem som prederer hettemåkeunger.

Tabell 1. Hekkende hettemåker registrert i Norge i 2022 fordelt på fylke. Antall unger er kun oppgitt i de koloniene hvor vi vet hekkesuksess. Alle observasjoner er rapportert på artobservasjoner.no, og kan sees på [direktelink her](#).

Fylke	Antall lokaliteter	Antall par	Antall par med		Unger / par
			kjent ungeproduksjon	Antall unger	
Oslo og Viken	31	2920	2636	855	0,32
Innlandet	27	455	189	63	0,33
Vestfold og Telemark	5	132	132	33	0,25
Agder	10	115	75	20	0,27
Rogaland	16	1236	1230	802	0,65
Vestland	2	30	30	40	1,33
Møre og Romsdal	2	25	0	Ukjent	Ukjent
Trøndelag	6	828	785	323	0,41
Nordland	26	923	585	350	0,59
Troms og Finnmark	11	182	129	58	0,45
Sum		6846	5791	2544	0,44

Dessverre ble mye av datagrunnlaget forstyrret av en større menneskeskapt predasjonshendelse da over 60% av eggene forsvant fra kolonien på Geitholmen i Bærum enten 17 eller 18de mai. Her hekket det 633 par den 15 mai, og mange av disse fuglene etablerte seg i andre kolonier etter å ha mistet eggene sine på Geitholmen. Vi har derfor brukt kolonitellingene fra 15 mai i hele indre Oslofjord.

Vi fikk støtte fra vilttiltaksmidler i fylkene Oslo og Viken, Innlandet, Agder, Trøndelag, Nordland samt Troms og Finnmark, og har her gjennomført en større kartlegging. I tillegg fikk Naturvernforbundet i samarbeid med NINA midler i Rogaland, og også her ble det gjennomført en større kartlegging. I de andre fylkene har vi også gjort noe kartlegging selv, og basert estimatene våre på data lagt inn på artsobservasjoner.

UNGEPRODUKSJON

Antall unger produsert i de ulike koloniene telles enten fra avstand, ved hjelp av drone, eller basert på ringmerkingsdata. Til sammen ble det produsert 2544 hettemåkeunger i kolonier med til sammen 5791 par hvor vi hadde kjent hekkesuksess. Dette gir oss et landsdekkende gjennomsnitt på 0,44 unger / par. Det er forholdsvis stor variasjon mellom fylkene, men alle utenom den lille restbestanden i Vestland fylke har godt under 1 unge for hvert hekkepar.

RINGMERKING

Hettemåkenes vandringer og overlevelse fra år til år studerer vi ved hjelp av fargeringer. Slik kan individene kjennes igjen på avstand, uten at vi trenger å fange dem. Det ble ringmerket til sammen 329 hettemåkeunger i Norge i 2022, og på de aller fleste har vi har målt vinge for å kunne estimere ungealder, samt veid ungene for å kunne estimere kondisjon. I tillegg ble det påsatt metallring fra Museum Stavanger samt en fargering med individuell kode for avlesinger på avstand på alle ungene.

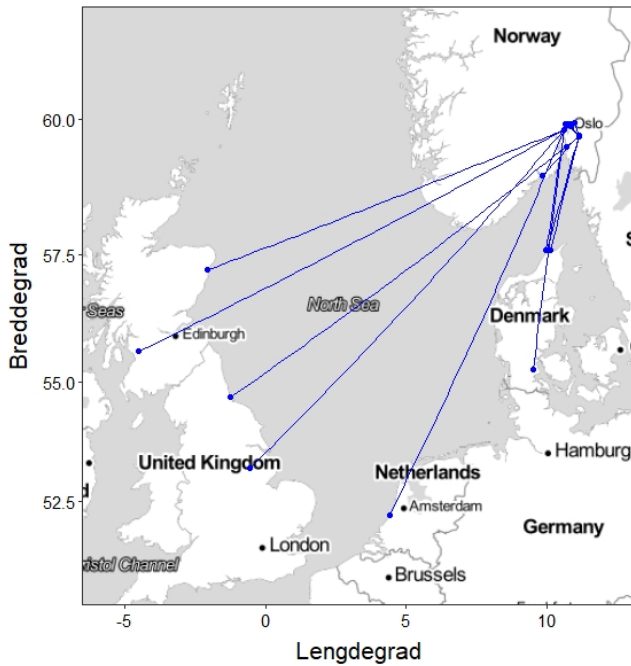
Det ble ringmerket 287 hettemåkeunger i Oslo og Viken, 23 i Innlandet fylke, 9 i Nordland, og ti i Troms og Finnmark. I tillegg ble det ringmerket 136 flygedyktige hettemåker derav 14 flygedyktige årsunger, de fleste i og rundt Oslo. Vi har ikke fanget voksne hettemåker på reir i 2022, men planlegger å starte opp med dette i 2023.

Det viser seg at hettemåkene i Lofoten og Vesterålen hekker omtrent samtidig med fuglene i Oslofjorden, og det var en overraskelse for oss, at de var såpass tidlige. Til neste år planlegger vi å besøke koloniene tidligere slik at vi kan ringmerke et større antall også her. Vi håper å få tilskudd og ha kapasitet til å gjennomføre ringmerking av unger også i Trøndelag i 2023.

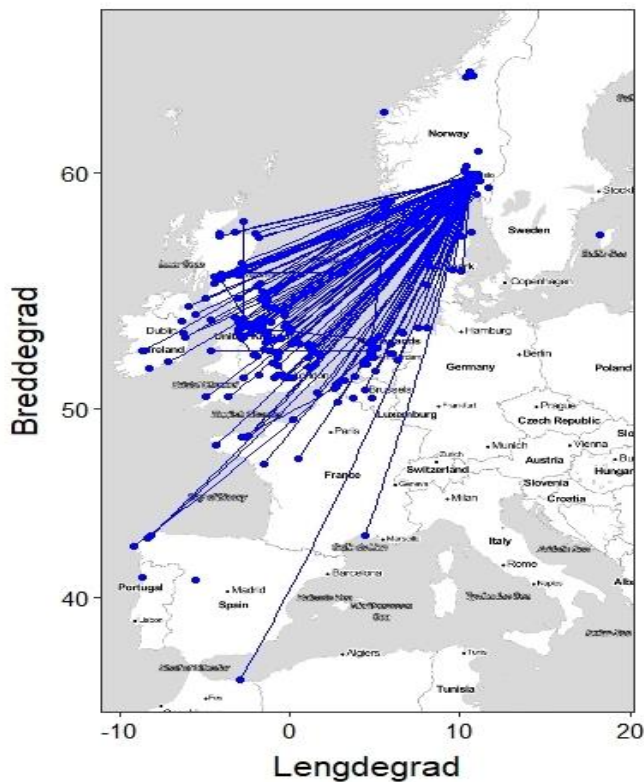
Det er rapportert ikke mindre enn 4541 avlesinger av 1371 forskjellige hettemåker mellom 1.1 og 14.11.2022. Det er kun rapportert 8 funn av døde hettemåker, så dødeligheten var tilsynelatende lav også i fuglepandemiåret 2022. Det har vært svært omfattende fugledød, spesielt i land hvor det overvintrer mange hettemåker, som Nederland og i Storbritannia.

Mest verdifulle er avlesingene av hekkende hettemåker, da forholdsvis mange av hettemåkene våre er ringmerket som unger. Når vi så vet hvor de hekker har fuglene både kjent alder og opprinnelse, og ofte ser vi at hettemåkene flytter en hel del rundt mellom kolonier både innen samme år, men

spesielt mellom år. Dette til forskjell for de andre måkeartene, hvor fuglene som regel er forholdsvis trofaste mot de samme koloniene år etter år.

Figur 1. Avlesinger av hettemåkeunger ringmerket i 2022, frem til 14.11.2022. Alle ble ringmerket i Oslo og Viken fylke.

Figur 2. Alle avlesinger av hettemåker ringmerket før 2022, som er rapportert i 2022. Ett forholdsvis normalt bilde av hettemåkas vinterutbredelse i 2022, hvor vi fikk vår første avlesning i Camargue i Frankrike.

DISKUSJON

Da hettemåka var årets fugl i 2011 ble bestanden i Norge estimert til 6749-7996 par, og vi finner altså 6846 par nå i 2022. Samtidig ser vi at ungeproduksjonen er svært lav i mange områder. Lokalitetene hettemåkene ser ut til å klare seg best er skogsvann og mindre innsjøer, forutsatt at områdene er flomsikre. Spesielt dette med flom gjør at hettemåkebestanden spesielt i Innlandet fylke mange år har svært liten ungeproduksjon, og i resten av landet tror vi at minkpredasjon er et stort problem. Lokalt er også rev en stor utfordring, spesielt på Østensjøvannet i Oslo der en eller flere rever svømmer ut til øyene tross revesikring i form av flytetau.

Flere og flere kolonier i landet blir i dag telt med drone. Tallene fra drone har vist seg å være betydelig høyere enn mange av tallene telt tidligere. Forholdet mellom tellemetodene er i dag ikke kjent, men virker å variere mye mellom forskjellige områder. I mange tilfeller har vi sett at man finner omtrent 70 % av reirene som er på dronebildene med vanlige tellinger. I 2022 ble Oslo og Akershus, Rogaland og Trøndelag telt med drone. Dette er en svært stor del av norgespopulasjonen, og betyr at selv om tallene i denne rapporten tilsier at populasjonen har vært stabil siden 2011, så er disse ikke korrigert for endring i metode. Den faktiske bestanden er etter alt dømme fremdeles synkende, med unntak av Nordland.

Det er sterkt ønskelig med mere intensiv minkbekjempelse i nærområdet til hettemåkekoloniene. Det bør også på plass bedre overvåking i form av kamera i koloniene, samt fysiske lokale tiltak for å beskytte ungene mot predasjon. Dette kan være inngjerding med strømtråder, eventuelt hekkeflåter eller hekkeplattformer som er minksikre.

Det er rapportert om svært stor dødelighet som følge av fugleinfluenza for kolonihekkende fugler i Europa i 2022, men lite i Norge. Hos oss har det helst vært havsuler og storjoer som har vært utsatt, og heldigvis ser hettemåkene ut til å være blant de artene som er lite utsatte. Både havsuler og spesielt ternearten splitterne har en adferd der enkeltindivider som enda ikke har etablert egne territorier oppsøker mange hekkekolonier over store deler av Europa, og slik sprer smitten videre over store avstander. Samtidig hekker artene svært tett. Dette er nok en grunn til å følge hettemåkene videre, selv om de altså er blant artene med lav rapportert dødelighet så langt. Men bestanden er nå så lav og ungeproduksjonen så dårlig at en større episode med stor voksendødelighet kan få store konsekvenser og videre sterk tilbakegang i bestanden.

REFERANSER

- Breistøl, A. & Helberg, M. 2012. Dystre tall for hettemåkebestanden i Norge. Vår fuglefauna 35(4); 150-157
- Helberg, M., Breistøl, A. & Lorentzen, N. H. 2011. Hvordan går det med hettemåkene i Norge? Vår Fuglefauna 34 (1): 6 - 11
- Helberg, M. 2022. Hettemåkekartlegging i Agder i 2022. BirdLife Norge notat 2022-5. 5 s.
- Helberg, M. & Aarvak, T. 2022. Hettemåkekartlegging i Troms og Finnmark i 2022. BirdLife Norge notat 2022-7. 5 s.
- Helberg, M. og Molværsmyr, S. 2022. Kartlegging av hettemåke i Trøndelag i 2022. BirdLife Norge - notat 2022-16. 4 s.
- Helberg, M, Hagestad, S., Lome, C. og Molværsmyr, S. 2022. Kartlegging av hettemåke i Oslo og Viken i 2022. BirdLife Norge -notat 2022-17. 8 s.
- Helberg, M. 2022. Kartlegging av hettemåke i Nordland i 2022. BirdLife Norge - notat 2022-34. 3s.
- Helberg, M. 2022. Kartlegging av hettemåke i Innlandet fylke i 2022. BirdLife Norge - notat 2022-35. 4s.
- Helberg, Morten: hettemåke i Store norske leksikon på snl.no. <https://snl.no/hettemåke>
- Stokke B.G., Dale S., Jacobsen K-O., Lislevand T., Solvang R. og Strøm H. (24.11.2021). Fugler: Vurdering av hettemåke Chroicocephalus ridibundus for Norge. Rødlista for arter 2021. Artsdatabanken. <https://www.artsdatabanken.no/lister/rodlisteforarter/2021/29490>
- Molværsmyr, S., Helberg, M., Breistøl, A. & Nilsson, A. (2021). Notat til rødliste-innsynet 2021 - Hettemåke. Notat 5 s.